

SLUTRAPPORT 11/2023

NYNÄSBACKEN

JAKOBSTADS MILJÖVÅRDSBYRÅ
CAROLINA SILVA, TANJA SNICKARS PROJEKTLEDARE

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Bakgrund och mål för projektet	2
2. Projektresultat.....	3
2.1. Betesområdet	3
2.1.1. Fårstängsel och väderskydd.....	3
2.1.2. Fårbete.....	4
2.2. Slåtterområdet	5
2.2.1. Slåtter, räfsning och balning.....	5
2.3. Rövning och gallring	6
2.4. Bekämpning av växter som inte hör till ängen.....	6
2.5. Information för invånarna	7
3. Kommunikation	8
4. Effekter av projektet.....	9
5. Resultatens hållbarhet och användning	9
6. Ekonomisk rapport	10
7. Rekommendationer för framtida projekt.....	11
8. Sammanfattning av projektet.....	11

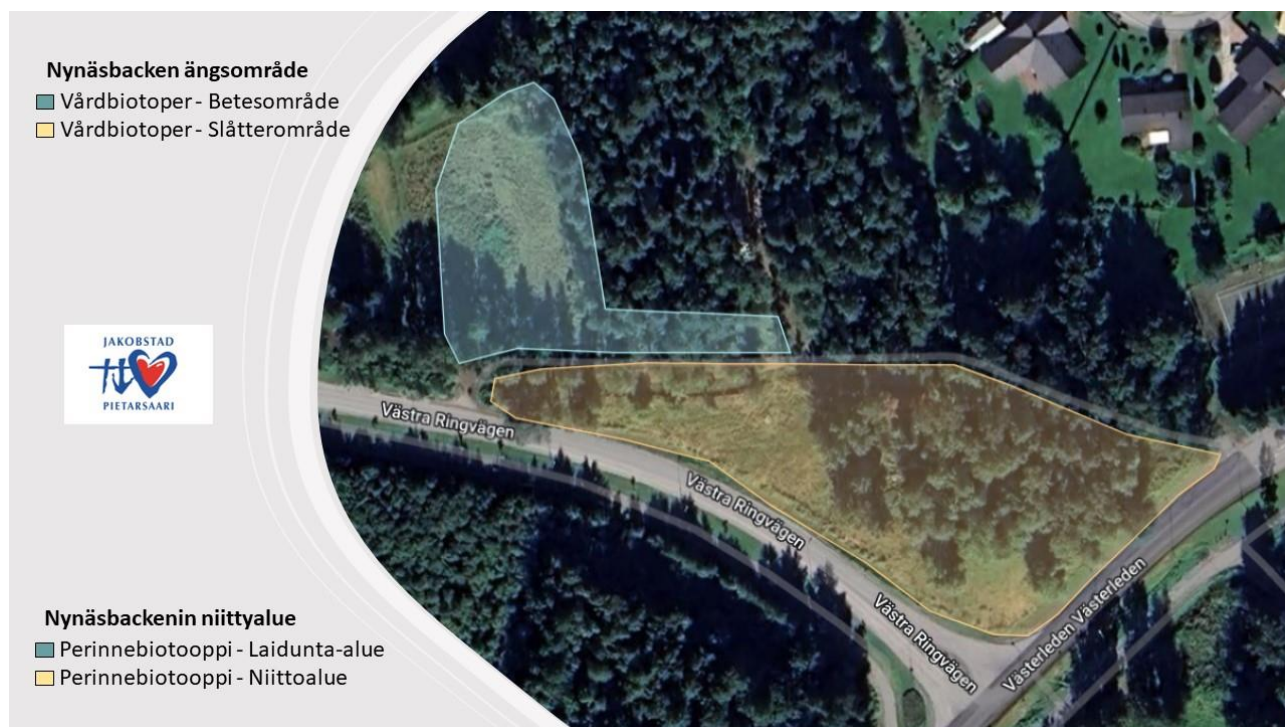
1. BAKGRUND OCH MÅL FÖR PROJEKTET

Nynäsbackens ängsområde består av en fårhage och ett öppet ängsområde, på vilka det växer sällsynta arter så som gulmåra (*Galium verum*, VU) och backnejlika (*Dianthus deltoides*, NT). För att bevara de här arterna och ängsområdet har de skötts på ett sätt som främjar dem. Med småskaliga röjningar, slåtter och bete stävjas igenväxningen och därmed återställs och bevaras de öppna och lågväxta ängarna med de sällsynta växtarterna. Åtgärderna framhäver även den kulturhistoriska miljön som kännetecknar Nynäsbackens ängsområde (Figur 1).

Skötseln av Nynäsbackens ängsområde finansieras av livsmiljöprogrammet Helmi och staden Jakobstad. Projektet följer skötselplanen för Nynäsbackens ängsområde, som är uppgjord år 2018 inom ProAgrias projekt UHMA, ett samarbete som följer upp vård av hotad landsbygdsnatur. Målsättningen är att återställa och vårda igenvuxna vårdbiotoper, samt att bevara öppna kulturmarker med dess natur- och landskapsvärden.

Projektets mål var uppdelade i fyra specifika delmål:

1. Rensa och öppna upp ängsområdet med hjälp av slåtter, bete och småskalig röjning så att området blir ljusare och näringsfattigare, samt att den kulturhistoriska miljön lyfts fram.
2. Bekämpning av växter som inte hör till ängen och kan påverka ängarnas biologiska mångfald.
3. Informera invånarna om vikten av ängarna, den biologiska mångfalden och Helmi-programmet.

Figur 1. Ängsområdets indelning i områden för bete och slåtter.

2. PROJEKTRESULTAT

Målet med projektet var att ta hand om ängsområdet enligt en plan genom bete, som kunde utföras genom att bygga ett väderskydd och staket för fårhagen. Även röjning och slåtter av området för att ge bra ljusförhållanden och avlägsna näring från ängen var en del av målet. I tabellen nedan (Tabell 1) beskrivs vilka åtgärder som utförts och vad målsättningen med dessa åtgärder varit.

Tabell 1. Tabell över vilka åtgärder som utförts på Nynäsbacken och vilka dess mål varit.

Åtgärd	När?		Mål
	Månad	År	
Röjning och gallring	Mars - april	2022	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Friläggning av stengårdsgårdarna	Mars - april	2022	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Röjning av hagmarken	Mars - april	2022	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Gallring av träd	Mars - april	2022	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Bygge av förstärkt hage med brädor längst ner	Juni - juli	2022	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Bygge av väderskydd	September	2022	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Bete (tre tackor)	Augusti - oktober	2022	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Trimning av <i>Rosa Sp.</i> beståndet i mitten av ängen (två gånger)	Juni - augusti	2022	2. Bekämpning av växter som inte hör till ängen
Slåtter första gången	September	2022	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Räfsning av nedslaget gräs	September	2022	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Eleverna lär sig om ängar, biologisk mångfald och Helmiprogrammet	September	2022	3. Informera invånarna
Bekämpning av blomsterlupin i närheten av Nynäsbacken	Juni - juli	2023	2. Bekämpning av växter som inte hör till ängen
Inglasad infoskylt	Juli	2023	3. Informera invånarna
Bete (fyra tackor)	Juli - september	2023	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Uppföljningsröjning vid vägkanterna	Juni	2023	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Slåtter andra gången	Augusti	2023	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Räfsning av nedslaget gräs	September	2023	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Eleverna lär sig om ängar, biologisk mångfald och Helmiprogrammet	September	2023	3. Informera invånarna
Röjning av hagmarken	Oktober	2023	1. Att området öppnades upp och blev ljusare
Trimning av <i>Rosa sp.</i> beståndet i mitten av ängen (en gång)	Oktober	2023	2. Bekämpning av växter som inte hör till ängen

2.1. BETESOMRÅDET

Inledande av fårbete utfördes genom att bygga stängsel runt området som skulle fungera som bete. I det inhägnade området byggdes även ett väderskydd för de får som skulle beta på området. Fårbete har utförts somrarna 2022 och 2023.

2.1.1. FÅRSTÄNGSEL OCH VÄDERSKYDD

Under 2022 meddelade stadens snickeri att de var intresserade av att bygga fårstängsel och väderskydd (Figur 22) till den del av Nynäsbackens äng som skulle bli fårhage. Snickeriet är en del av stadens sysselsättningsverksamhet och de kunde därför utföra arbetet utan att fakturera för arbetskostnader.

Hagen byggdes av stolpar, brädor och fårstängsel. Staketmodellen valdes dels eftersom det redan fanns rester av ett gammalt staket i samma stil, dels eftersom ett kraftigare staket är tryggare för fåren då området ligger intill en omfartsväg nära centrum och är välbesökt.

Väderskyddet byggdes i delar vid snickeriet, monterades och blev klart i slutet av september 2022.

Figur 2. Hagen och väderskyddet byggdes för fårbete vid Nynäsbacken

2.1.2. FÅRBETE

Nynäsbacken har fungerat som sommarbete för får från Conny Englunds gård under 2022 och 2023 (Figur 3). Sommaren 2022 betade tre (3) av Englunds får på ängen, men med tanke på grästillsväxten och betestrycket beslutades att fyra (4) får skulle vara på ängen under 2023 och att betet skulle börja tidigare än 2022.

Fåren kom till ängen 19.7.2023, och fanns där tills sommarbetet avslutades i mitten av oktober, som planerat. Betestrycket och fåren kontrollerades regelbundet av en fårskötare.

Figur 3. Fårbete på Nynäsbackens äng

2.2. SLÅTTEROMRÅDET

Den del av området som inte har använts som fårbeta kallas för slåtterområdet. Också det här området behöver skötas om. Här har Miljövårdsbyrån i stället för fårbeta satsat på slåtter av området.

2.2.1. SLÅTTER, RÄFSNING OCH BALNING

Området bredvid fårhagen har öppnats upp genom slåtter. Precis som tidigare år (2022) har Ingmar Nybäck utfört slåtter på området, år 2023 gjordes det 25.8.

Under 2022 hjälpte tre grupper från Oxhamns skola till med att räfsa det nedslagna gräset, samtidigt som de fick lära sig om ängsmarker, biologisk mångfald och Helmi-programmet. 12 räfsor införskaffades.

Även 2023 har samarbetet med Oxhamns skola fortsatt. Under två dagar har elever från åttonde klass, uppdelade i fyra grupper, fått lära sig om ängsområdets betydelse och dess historia. Eleverna har dessutom räfsat det nedslagna höet i strängar, så att Nybäck enkelt kunde samla ihop höet till en stor bal. På grund av dåligt väder efter slåttern sköts räfsandet upp två gånger. Eleverna kom slutligen och räfsade torsdag 7.9 och fredag 8.9 (Figur 4).

Figur 4. Elever i åk 8 räfsade vid Nynäsbackens ängsområde.

Efter räfsningen kom Nybäck och balade höet till en stor bal. Eftersom höet legat i flera dagar och blivit utsatt för regn före balningen, var det inte av tillräckligt bra kvalitet för att kunna användas som djurfoder. Tidigare år har höet komposterats, men i år har föreningen Let's Grow Together Jakobstad tagit emot höet till sin täckodling på Aspegrens trädgård (Figur 5).

Figur 5. Balen från Nynäsbacken vid Let's Grow Together Jakobstads trädgård.

2.3. RÖJNING OCH GALLRING

Nynäsbacken besöktes i mars 2022 tillsammans med skogsvårdsingenjör Roland Sundfors för planering av röjning och gallring. Arbetet genomfördes i mars-april 2022 av Walberg Entreprenad ÖB. Stengårdsgårdarna frilades, hagmarken röjdes och träd gallrades ut så att området öppnades upp och blev ljusare. Landskapsmässigt betydelsefulla träd bevarades.

Under maj 2023 besöktes Nynäsbacken igen med Sundfors för planering av röjning och gallring för detta år. Arbetet utfördes även det här året av Walberg Entreprenad ÖB. Röjningen gjordes efter betessäsongen, sista veckan i oktober 2023. Då röjdes vägkanterna, stengårdsgården, småskogen vid den öppna ängen och en bit in i fårhagen.

2.4. BEKÄMPNING AV VÄXTER SOM INTE HÖR TILL ÄNGEN

Mitt i fårhagen växer ett bestånd *Rosa sp.*, som fåren effektivt tröttat ut (Figur 6). Processen med att bekämpa den här arten började 2022 med att trimma busken två gånger och sedan låta fåren äta de nya skotten och bladen. Under 2023 har fåren ätit bladen tills växterna börjat se utmattade ut. Uttröttningsmetoden kommer att fortsätta under de kommande åren. Det förväntas att även rötterna dör och att busken kommer att vissna (Figur 6).

Då fårbetet avslutats för säsongen trimmades rosens stjälkar och togs bort från området för att undvika extra näringsämnen i jorden.

Figur 6. Fåren har bekämpat *Rosa sp.* genom att äta dess blad. På bilden syns ett fåtal blad kvar på busken.

2.5. INFORMATION FÖR INVÅNARNA

Nytt för år 2023 är en inglasad infoskylt, som Jakobstads snickeri gjort. Skylten, som placerats vid ängsområdet, berättar om områdets värde för den biologiska mångfalden och fårens betydelse i att bevara mångfalden i området (Figur 7).

jakobstadpietarsaari
Jakobstad Pietarsaari

...

Figur 7. Den inglasade infoskylten och infolappar för Nynäsbackens ängsområde.

3. KOMMUNIKATION

Projektet på Nynäsbacken har haft synlighet i media, främst i Österbottens Tidning (i fortsättningen ÖT), samt på sociala medier både på ÖT:s och staden Jakobstads konton. ÖT har i en artikel, publicerad 14.7.2023, intervjuat Jakobstads miljövårdsbyrå om sommarens projekt, däribland Nynäsbackens ängsområde (<https://www.osterbottenstidning.fi/Artikel/Visa/700108>). I artikeln berättar miljövårdschef Sofia Zittra-Bärsund och projektledare Carolina Silva om projektet vid Nynäsbacken.

ÖT skrev även en skild artikel om Nynäsbackens ängsområde, som publicerades 26.7.2023 (<https://www.osterbottenstidning.fi/Artikel/Visa/702478>). I den här artikeln berättar projektledare Carolina Silva, Jaana Höglund från NTM-centralen och Conny Englund om fåren och deras betydelse för biodiversiteten på Nynäsbacken, samt varför det är viktigt att ha den här typen av projekt. Under intervjun filmades Englund för en reel, dvs ett kort videoklipp, som senare publicerades på ÖT:s sociala medier.

Jakobstads officiella Instagram- och Facebook-konton har under sommaren informerat medborgarna om den pågående vården av Nynäsbackenområdet. Besökare vid Nynäsbacken har kunnat använda sig av #NynäsbackensÄng och #NynäsbackeninNiitty för att posta sina egna bilder på olika sociala medieplattformar (Figur 8).

Tabell 2. Publiceringsdatum och plattform för publikationen från Jakobstads officiella sociala mediekonton.

Datum	Publikationer	Sociala media
26.7.2023	Får och infoskyltar på plats	Facebook och Instagram
18.9.2023	Oxhamns skola räfsar	Facebook och Instagram

Figur 8. Miljövårdsbyråns inlägg om Nynäsbackenområdet.

Figur 9. Oxhamns skolas inlägg där de tackade Helmi-programmet.

4. EFFEKTER AV PROJEKTET

Projektet hade flera positiva effekter:

- Ängsbiotopen vårdades och restaurerades.
- Den biologiska mångfalden, inklusive de utrotningshotade växterna gulmåran (*Galium verum*, VU) och backnejlika (*Dianthus deltoides*, NT), skyddades.
- Staden har nu en vacker plats för promenader, där man kan beundra ängen, skogen och den historiska stengårdsgården. En centralt belägen grön oas, som motarbetar snabb urbanisering, skapades.
- Elever från Oxhamns skola hade kontakt med naturen och fick lära sig om biotoper med biologisk mångfald. De fick dessutom bidra till projektet genom att räfsa det nedslagna höet. Elevernas respons var positiv, lektionen hade en bra effekt på deras humör då samarbete ger tillfredsställande belöningar och personligt välbefinnande
- Närvaron av fåren ökade besöken av dagis och skolor för rekreation och utbildning.
- Familjer och barn besökte Nynäsbacken.

5. RESULTATENS HÅLLBARHET OCH ANVÄNDNING

Projektet gav viktiga resultat, men deras hållbarhet måste ständigt vårdas. Staden ska fortsätta vårda ängsområdet. Det finns risk att förlora stengårdsgårdens skönhet och historiska värde om det inte sker regelbunden röjning av stenmuren. För att undvika igenväxning och för att behålla de öppna och näringsfattiga ängarna bör småskalig röjning, slåtter och bete fortsätta.

För att identifiera ökningen av biologisk mångfald bör en ny inventering göras år 2025.

6. EKONOMISK RAPPORT

Budgeten genomgick vissa förändringar under projektets gång, men de här förändringarna innebar ingen ökning av den totala budgeten.

I februari 2023 skickades en förfrågan till NTM-centralen om en ändring av budgeten för åren 2022 och 2023. Anslag behövde flyttas från inköpstjänster till lönekostnader, så att personalkostnaderna kunde öka. Ändringarna accepterades via e-post. År 2022 utbetalades från NTM-centralen 6449,64 euro för godkända kostnader inom projektet. Ett erhållt anställningsstöd på 553,61 euro minskade utgifterna för lönekostnader. För år 2023 behövde den planerade budgeten för extern service ökas för att röja ängsområdet, eftersom man konstaterat ett behov av ytterligare röjning på området. Restbudgeten för röjning från år 2022 användes för att höja den planerade budgeten för röjning år 2023 (se bifogad Projektbudget och förändringar).

I tabell 3 presenteras de budgeterade och de verkliga kostnaderna för de olika momenten på Nynäsbacken. För 2023 det hade inte blivit budgeterat för rese-ersättning i projektet, kostnaderna för det här blev 11,66€. Hyran för fåren blev 50€ mer än budgeterat (totalt 200€), eftersom det år 2023 var ett får mer som betade på ängen än året innan. År 2022 lämnade det över pengar för röjning som sedan planerades att användas för samma ändamål år 2023, men röjningen år 2023 blev betydligt billigare än vad som planerats. Även slätter blev billigare än beräknat, eftersom Nybäck tog mindre betalt än året innan. Skyltningen blev billigare än vad som budgeterats, eftersom snickeriet endast fakturerade för materialkostnader och inte för arbetet.

Tabell 3. Nynäsbacken projektbudget, kostnader och balans för åren 2022 och 2023.

Kostnader	Ursprunglig Ansökan Budget 2022	Faktiska kostnader 2022	Uppdaterad Ansökan Budget 2023	Faktiska kostnader 2023	Ansökan Budget 2022-2023	Faktiska kostnader 2022-2023	Balans 2022-2023
Lönekostnader ink. Bikostnader	1 300,00 €	1 713,62 €	3 400,00 €	3 704,50 €	4 700,00 €	5 418,12 €	▼ - 718,12 €
Materialkostnader	4 200,00 €	3 509,63 €	46,82 €	- €	4 246,82 €	3 509,63 €	▲ 737,19 €
Reser	- €	- €	- €	11,66 €	- €	11,66 €	▼ - 11,66 €
Upphandlingar av maskiner och utrustning	230,00 €	174,43 €	- €	- €	230,00 €	174,43 €	▲ 55,57 €
Köptjänster	7 450,00 €	3 335,50 €	2 750,00 €	928,74 €	10 200,00 €	4 264,24 €	▲ 5 935,76 €
Hyra för får per betessäsong, moms 0 %	150,00 €	150,00 €	150,00 €	200,00 €	300,00 €	350,00 €	▼ - 50,00 €
Röjning inklusive planering, extern tjänst, moms 0 %	7 000,00 €	3 048,00 €	1 900,00 €	397,50 €	8 900,00 €	3 445,50 €	▲ 5 454,50 €
Slätter, extern tjänst, moms 0 %	300,00 €	137,50 €	200,00 €	137,50 €	500,00 €	275,00 €	▲ 225,00 €
Skyltning, moms 0 %			500,00 €	193,74 €	500,00 €	193,74 €	▲ 306,26 €
Totalt	13 180,00 €	8 733,18 €	6 196,82 €	4 644,90 €	14 930,00 €	13 378,08 €	1 551,92 €

En korrigerig i fakturorna från snickeriverksamheten gjordes för att fördela de faktiska kostnaderna till projektet (en informationsskylt), vilket framkommer i redovisningen och i tabell 4.

Tabell 4. Information om uppdelning av fakturor för materialkostnader för infoskylten vid Nynäsbacken.

Information av fakturor					Dela fakturor för 1 infoskylt		
Ver. nr.	Fakturerare	Ärende	Fakturakostnader utan moms	Faktura finns på	Korrigerat Ver.nr	Uppdelat material	Uppdelade kostnader
200004606	Hartman Rauta Oy	Valti Wood oil 1st och pensel 1st	19,66 €	Skogsbruks	100001849	25 %	4,92 €
200003953	Hartman Rauta Oy	Filmfaner 6,26 m2	127,22 €	Skogsbruks	100001849	25 %	31,80 €
200004613	Hartman Rauta Oy	Sprintgångjärn 6 st och lås 4 st	45,63 €	Skogsbruks	100001849	gångjärn 2st - lås 1st	13,63 €
200005009	Glas-Service Lund Ab	Lundglasservice 3,96 m2	329,03 €	Nynäsbacken	100001849	25 %	82,26 €
200005712	Hartman Rauta Oy	Stålfötter 8 st	44,52 €	Nynäsbacken	100001849	2st	11,13 €
		Totalt	566,06 €			Totalt	143,74 €

7. REKOMMENDATIONER FÖR FRAMTIDA PROJEKT

Helmi-finansieringen upphör efter 2023, men inte arbetet på Nynäsbacken. Fårbete, slåtter och undervisning kommer att fortsätta med egen finansiering. Rövning kommer även i fortsättningen att göras vid behov. Miljövårdsbyrån kan erbjuda hjälp vid ansökan om miljöavtal för bete på Nynäsbacken.

Inför år 2024 kommer lantbruksskolan Lannäslund att kontaktas, för att se ifall någon studerande skulle vara intresserad av att komma och öva på slåtter vid området, samt bala höet. Det här förutsätter dock att skolan har maskiner av mindre modell, eftersom området vid Nynäsbacken inte är lika öppet och lättillgängligt som ett stort fält.

Samarbetet med Oxhamns skola kan fortsätta även kommande år. Eleverna räfsar området, samtidigt som de får lära sig om områdets betydelse för både biodiversitet och historia.

År 2023 har föreningen Let's Grow Together tagit emot höet för täckodling. Inför kommande år kommer miljövårdsbyrån att fortsätta ha kontakt med föreningen, så att det balade höet kan komma till användning.

8. SAMMANFATTNING AV PROJEKTET

Projektet med naturvårdsbiotopen har restaurerat och vårdat Nynäsbackens ängsområden och bevarat de öppna kulturmarkerna med dess natur- och landskapsvärden med småskalig rövning, slåtter och bete. Med de här metoderna stävjades igenväxningen och därmed återställdes och bevarades de öppna och lågväxta ängarna med sällsynta växtarter. Åtgärderna lyfte också fram den kulturhistoriska miljö som präglar Nynäsbackens ängsområde. Vädskydd och stängsel för får byggdes.

Invånarna informerades om projektet, vikten av ängsområden och Helmi-programmet. Projektet hade också samarbete med elever från Oxhamns skola. Flera publikationer har gjorts på Jakobstads sociala medier och regionala tidningar. Även en infoskylt byggdes och placerades för att informera invånarna om projektet och områdets betydelse.

De växter som inte hör till ängen håller på att utrotas med fårbete och trimning då skötseln av ängen kommer att fortsätta på uppdrag av Jakobstads stads räkning. Den invasiva arten blomsterlupin, som växer nära Nynäsbacken, bekämpades och kommer att bekämpas kommande år för att motarbeta spridning till ängen.